

ПЪРВО ПИСМО
ДО ГОСПОЖА САВИЛ, АНГЛИЯ
САНКТ ПЕТЕРБУРГ, 11 ДЕКЕМВРИ, 17...

Ще се зарадваш да чуеш, че начинанието, което ти очакваше с толкова лоши предчувствия, не бе съпроводено от никакви премеждия. Пристигнах тук вчера и първата ми грижа е да уверя скъпата си сестра, че всичко се развива благополучно и се чувствам все по-уверен в успеха на моето дело.

Вече съм далеч на север от Лондон и докато се разхождам по улиците на Петербург, усещам как студеният северен бриз играе по бузите ми, повдига духа ми и ме изпълва с наслада. Разбираш ли това чувство? Вятърът, който духа от местата, към които пътувам, ме кара да предвкусам мразовития климат там. Вдъхновен от този многообещаващ полъх, моите блянове и фантазии стават все по-трескави и по-ярки. Опитвам се напразно да се убедя, че полюсът е обител, в която властват мраз и пустота, но в моето въображение той винаги се е явявал като възхитително място на небивала красота и наслада. Там, Маргарет, слънцето никога не залязва, огромният му диск просто се движи по ръба на хоризонта и разпръсква вечния си блясък. Там – защото с твое позволение, сестричке, аз ще се доверя донякъде на мореплавателите, които са идвали тук преди – там властта на снега и на студа

свършва и по водите на спокойното море, можем да достигнем до страни, надминаваща по чудеса и красота всяко местенце в земното кълбо, на което е стъпвал човешки крак. Неговите богатства и красоти може да се окажат несравними, какъвто несъмнено е и феноменът на небесните тела в неразгаданите, самотни далечини. Би ли могло да има нещо невъзможно там, в страната на вечната светлина? Може да открия чудодейната сила, която привлича стрелката на компаса, може да проверя хилядите астрономически наблюдения, които се нуждаят единствено от това пътешествие, за да получат разумно обяснение техните привидни противоречия. Ще утоля жадното си любопитство с гледката на една част от света, която никой до днес не е посещавал, и може да стъпя на земя, на която досега не е стъпвал човешки крак. Ето това е, което ме мамии и то е достатъчно, за да надделеа над всеки страх от опасност или смърт и да ме подтикне да предприема трудното си пътешествие с радостта, която детето чувства, когато се качва на малко корабче с другарчетата си от лятната ваканция и тръгва на откривателска експедиция по своята родна река. Но дори да допуснем, че всички тези предположения се окажат неверни, не можеш да оспориш неоценимата полза, която ще допринесе за цялото човечество, до последното поколение, ако открия път покрай полюса до онези страни, до които понастоящем се налага да се пътува много, много месеци; или пък, ако разгада тайната на магнита, което, ако изобщо е възможно, може да стане само с помощта на моето пътешествие.

Тези размисления прогониха възбудата, с която започнах писмото си, и аз чувствам как сърцето ми прелива от ентузиазъм, който ме издига до небесата, защото нищо не допринесе толкова много за успокоява-

нето на ума, колкото твърдата цел – точката, върху която духът може да концентрира интелектуалните си въздействия. Това пътешествие беше най-голямата мечта на моята младост. Четях настървено разкази за различни пътешествия, предприети с намерение да се достигне Северния Тих океан през моретата, които ограждат полюса. Може би си спомняш, че историята на откривателските пътешествия представляваше цялата библиотека на нашия добър чичо Томас. Моето образование беше позанемарено, макар че страстно обичах четенето. Аз изучавах онези томове ден и нощ и запознаването ми с тях усили съжалението, което бях почувствал още като дете, когато научих, че с посмъртния си завет баща ми забраняваше на чичо да ми позволи да се впусна в мореплавателския живот.

Тези блянове избледняха, когато за първи път се зачетох по-задълбочено в поезията, която омая моята душа и я възвиси до небесата. Тогава и аз самият станях поет и една година живях в създаден от мен самия рай ; въобразявах си, че дори мога да получа място в храма, където се светят имената на Омир и Шекспир. Ти знаееш всичко за моя провал, знаееш и колко тежко понесох разочарованието. Но точно в онзи момент наследих състоянието на моя братовчед и мислите ми се върнаха отново в посоката на моите предишни цели и стремежи.

Минаха шест години, откак взех твърдо решение за моето настоящо начинание. Дори сега аз мога да си спомня часа, в който посветих себе си на това велико предприятие. Започнах чрез закаляване на тялото си на трудности и тежки условия. Включих се в няколко експедиции на ловци на китове в Северно море; доброволно понасях студ, глад, жажда и недостиг на сън; често работех по-здравата от обикновените моряци

през деня, а нощите си посвещавах на изучаването на математиката, теорията на медицината и на онези отрасли на естествените науки, от които любителят на морски приключения може да извлече най-голяма практическа полза. Два пъти фактически постъпвах и като помощник шкипер на гренландски китоловен кораб и се справих великолепно. Трябва да си призная, че почувствах известна гордост, когато моят капитан ми предложи втората по ранг длъжност на кораба и ме умоляваше да остана с най-голяма настойчивост - толкова високо оценяваше той моята служба.

А сега, кажи, скъпа Маргарет, не заслужавам ли да постигна някаква велика цел? Моят живот можеше да премине в спокойствие и лукс, но аз предпочетох славата пред всяка съблазън, която богатството поставяше на моя път. О, ако можеше някакъв насърчителен глас да ми отговори утвърдително! Куражът и решението ми са твърди; но надеждите ми са непостоянни и често се чувствам потиснат. Скоро ще се отправя на дълго и трудно пътешествие, чиито неспгоди и извънредни обстоятелства ще изискват цялата ми физическа сила и изключителна духовна твърдост: ще трябва не само да повдигам духа на другите, но понякога и да удържам своя собствен, когато техният рухва.

Това е най-благоприятният сезон за пътуване в Русия. Хората летят бързо по снега с техните шейни, движението с тях е приятно и по мое мнение, много поудобно от това в английските карети. Студът не е страшен, ако си увит в кожи – облекло, което вече възприех, защото има огромна разлика между това да вървиш по палубата и да стоиш седнал неподвижно с часове, когато никакво движение не може да попречи на кръвта да замръзне във вените ти. Нямам какво

желание да загубя живота си на пощенския път между Санкт Петербург и Архангелск.

Ще тръгна за следващия град след две или три седмици, като възнамерявам да наема там кораб, нещо, което лесно мога да направя, като заплатя застраховката на собственика. Ще набера толкова моряци, колкото смятам за необходимо, сред опитните китоловци. Не възнамерявам да отплавам преди месец юни; а кога ще се върна? Ах, скъпа сестричке, как бих могъл да отговоря на този въпрос? Ако успея, много, много месеци, може би, дори години, ще минат, преди двамата да се срещнем отново. Ако пък се проваля, ще ме видиш пак наскоро, или никога.

Сбогом, моя скъпа, прекрасна Маргарет. Дано небесата излеят всичките си благословии над теб, и да пазят и мен, за да мога отново и отново да ти засвидетелствам своята благодарност за твоята любов и доброта.

**Твой обичаш те брат,
Р. Уолтън**

ВТОРО ПИСМО
ДО ГОСПОЖА САВИЛ, АНГЛИЯ
АРХАНГЕЛСК
28 МАРТ 17..

Колко бавно минава времето тук, сковано също като мен от мраз и сняг! И все пак – втората стъпка към моето начинание е предприета. Наех кораб и в момента се занимавам с набирането на моряците; тези, които вече съм наел, ми се струват мъже, на които мога да разчитам, и определено притежават неустрашима смелост.

Липсва ми само едно – и то винаги ми е липсвало, но сега усещам отсъствието му като най-тежко зло. Аз нямам никакъв приятел, Маргарет. Когато преливам от ентузиазма на успеха, няма кой да сподели моята радост; ако съм нападнат от разочарование, няма кой да се погрижи да ме подкрепи, ако падна духом. Вярно, че ще предавам своите мисли на хартията, но тя не е достатъчно добър посредник за изразяване на чувствата. Нужно ми е обществото на човек, който да ме разбира и да споделя моите чувства, човек, чиито погледи да откликват на моите. Може да ме сметнеш за романтик, моя скъпа сестро, но аз горестно чувствам липсата на приятел. Нямам си до себе си никой, който да е чувствителен и внимателен, но заедно с това и безстрашен, с образован, но и широк и отворен ум, чиито вкусове да са подобни на моите, да одобрява или да

коригира моите планове. Как само щеше да компенсира един такъв приятел недостатъците на твоя клет брат! Аз съм твърде пламенен, когато действам и прекалено нетърпелив пред лицето на трудностите и препятствията. Но още по-голямо зло за мен е това, че съм самоук, защото първите четиринадесет години от моя живот растях на воля, без никакво учение, и не четях нищо друго, освен книгите за пътешествия на нашия чичо Томас. На тази възраст се запознах с прочутите поети на нашата родна страна; но необходимостта да овладее повече езици от нашия, ме осени едва когато вече не беше по силите ми да извлека най-важната полза от осъзнаването на тази нужда. Сега съм на двадесет и осем години и всъщност съм по-неграмотен от повечето момчета на петнадесет. Вярно е, че съм размишлявал повече от тях, и че моите мечти са по-големи и величествени, но им липсва това, което художниците наричат съгласуваност, затова невероятно много се нуждая от приятел, който да е достатъчно разумен, за да не ме презира като романтик, и да ме обича достатъчно, за да се постарее да сложи ред в моя ум.

Е, това са безполезни оплаквания и аз със сигурност няма да намеря ни един приятел в огромния океан, нито пък тук, в Архангелск, сред търговците и моряците, и все пак, някакви чувства, неприсъщи за утайката на обществото, пулсират дори и в техните груби гърди. Моят помощник, например, е мъж с невероятен кураж и предприемчивост. Той жадува лудо за слава, или да го каже по-точно, да преуспее на своето поприще. Англичанин е, и при всичките си национални и професионални предразсъдъци, несмекчени от образование и култура, е запазил някои от най-благородните качества на човешкия род. За пръв път се запознах с него някога на борда

на един китоловен кораб и като разбрах, че се намира в този град и е безработен, лесно го придумах да ми помага в моето начинание.

Капитанът също е човек с великолепен характер и се откроява сред всички на кораба със своята благодетелност и умереността в дисциплината. Поради това обстоятелство, заедно с прочутата му почитеност и неустрашимия му кураж, извънредно много исках да го ангажирам. Преминалата ми в самота младост, най-добрите ми години, прекарани под твоите нежни женски грижи, до такава степен рафинираха основата на моя характер, че не мога да превъзможвам силното си отвращение към грубиянщината и жестокостите, които са нещо обичайно на борда на кораба – никога няма да повярвам, че тя е необходима, и когато чух за този моряк, еднакво известен с доброто си сърце и с уважението и подчинението, което умее да внушава на екипажа си, се почувствах особено щастлив, че мога да го наема. За първи път чух за него при доста романтични обстоятелства, от една дама, която му дължи щастие на своя живот. Ето накратко неговата история. Преди няколко години той обикнал една млада руска госпожица от не особено богато семейство и тъй като бил натрупал значителна сума пари от морските си набези, бащата на момичето се съгласил да му я даде за жена. Преди сватбата той се срещнал с годеницата си, но тя се хвърлила в краката му, обляна в сълзи, и го замолила да я пощади, като му признала, че обича друг, но той е беден и че баща ѝ никога няма да се съгласи на такъв брак. Моят благороден и щедър приятел успокоил молителката и след като се осведомил за името на нейния възлюбен, ѝ казал, че се отказва от своите намерения. Той вече бил купил с парите си ферма, в която планирал да прекара остатък от живота си, но я да-

рил на своя съперник, заедно с остатъка от натрупаните от морската плячка пари, за да закупи добитък, а после сам убедил бащата на момичето да се съгласи на брак с нейния любим. Но старият човек решително отказвал, смятайки, че е задължен от честта към моя приятел, който, като видял колко непреклонен е бащата, напуснал страната си и не се върнал чак докато не научил, че бившата му годеница е омъжена по волята си. „Какъв благороден човек!“ – ще възкликнеш ти. Такъв е, но същевременно е и напълно необразован – мълчалив е като турчин и невежеството му прави постъпката му още по-изумителна, но същевременно го лишава от интереса и симпатията, които в противен случай би предизвикал.

Но да не си помислиш, че само защото се оплаквам малко или защото мечтая за дружеска подкрепа в моя тежък път, която всъщност, може никога да не намеря, се колебая в своето решение. То е непоклатимо като самата съдба и моето пътуване просто се отлага, докато времето позволи отплаването ми. Зимата беше много сурова, но пролетта е обещаваща и се очертава да настъпи забележително рано, така че вероятно ще отплавам по-рано, отколкото очаквах. Няма да действам прибързано в нищо: ти ме познаваш достатъчно, за да си сигурна в моето благоразумие и предпазливост, когато безопасността на другите е поверена на моите грижи.

Не мога да ти опиша чувствата, които поражда в мен близката перспектива на моето начинание. Невъзможно ми е да ти предам представата за трепетното усещане, наполовина приятно, наполовина страшно, с което се приготвям за своето отпътуване. Отивам в неизследвани райони, в „страната на мъглата и снега“, но няма да убия нито един албатрос; за-

това, не се тревожи за моята безопасност или за това дали ще се върна прие теб така изтощен и окаяна, като Стария моряк. Ще се усмихнеш на моята алюзия, но аз ще ти разкрия тайната*. Често съм мислил, че моята привързаност, моят страстен ентузиазъм по отношение на опасните мистерии на океана, се дължат на произведенията на модерните поети, вдъхновени от тяхната богата фантазия. Има нещо, което бушува в душата ми, нещо, което не разбирам. Всъщност, аз съм работлив човек – старателен, прилежен работник, който се труди с постоянство и усърдие, но успоредно с това, питая страст към чудесата, вярва в невероятното, преплетена във всички мои планове, които ме изтласкват извън обичайните пътеки на хората, чак до дивото море и неznайните места, които скоро ще изследвам.

Но да се върна към теми, които по-силно вълнуват сърцето ми. Ще те видя ли отново, след като прекося необятните морета и се върна от най-южния нос на Африка или Америка? Не смея да очаквам такъв успех, и все пак, не мога да понеса да си представя и обратното. Продължавай засега да ми пишеш при всяка възможност: Може да получи писмата ти в някой момент, в който ще се нуждаеш най-много от тях, за да повдигнат духа ми. Помни ме с любов, ако никога повече не чуеш нещо за мен.

**Твой обичащ те брат,
Робърт Уолтън**

*Думата „албатрос“ се използва метафорично, в смисъл на психологически товар, който се усеща като проклятие. Алюзия към творбата „Римите на Стария моряк“ на Самуел Тейлър Колеридж. По принцип, когато албатрос следва кораба, това се смята за добър късмет, а убиването на такава птица носи проклятие – нещо, което е направил Стария моряк от заглавието – бел. прев.